

הדומב"ן הק" עם ביאור מעשה השב

נערך מתוך השיעורים בספרה"ק רמב"ן, הנמסרים מדי שבת בשבתו

פרשת פקודי

שנת תשפ"ד

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מֹשֶׁה עַבְדְּת' הַלּוֹיִם בְּיַד אִיתָמָר בִּן אֶהֱרָן הַכֹּהֵן:

רש"י

משכן העדות. עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל*, שהרי השרה שכינתו ציניהם:

מעשה חשב

מבואר בדברי רש"י שענין הקמת המשכן היא להורות שויתר הקב"ה על מעשה העגל. והנה רבינו (ריש פרשת תרומה) מבאר שעיקר טעם הקמת המשכן הוא, כדי שתשרה השכינה שם כמו שהיה במתן תורה. וז"ל רבינו "וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני, שוכן עליו בנסתר. וכמו שנאמר שם זיישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתוב 'הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו'. כן כתוב במשכן זכבוד ה' מלא את המשכן. והזכיר במשכן שני פעמים זכבוד ה' מלא את המשכן, כנגד 'את כבודו ואת גדלו, והיה המשכן תמיד עם ישראל, הכבוד שנראה להם בהר סיני, ובבא משה היה אליו דבור אשר נדבר לו בהר סיני".

ואפשר לומר שרש"י לשיטתו, ורבינו לשיטתו דהנה נחלקו רש"י ורבינו מתי נצטווה משה על מלאכת המשכן. לפי רש"י (פרק לב פסוק יח) מלאכת המשכן נאמרה למשה כשעלה בהר לקבל לוחות אחרונות, דהיינו לאחר חטא העגל. ודעת רבינו שמלאכת המשכן נאמרה למשה בארבעים יום הראשונים, דהיינו קודם חטא העגל. רק משה לא אמרו לישראל כשירד מן ההר בפעם הראשונה, מכיון שעשו העגל ושבר את הלוחות.

ולפי"ז א"ש, דרש"י לשיטתו שקודם היה חטא העגל, ואח"כ ציוי מלאכת המשכן, יכול לפרש שענין הקמת המשכן בא להורות שויתר הקב"ה על מעשה העגל. משא"כ רבינו לשיטתו דציוי מלאכת המשכן היה קודם חטא העגל, לא היה יכול לפרש כרש"י, שענין המשכן בא לכפר על חטא העגל, לכן מפרש שענין המשכן כדי שתשרה השכינה שם.

*

(לד) ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן: (לה) ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד פי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן: (פרק מ פסוקים לד- לה)

ויכס הענן את אהל מועד*. אמר כי הענן יכסה את האהל מכל צד והוא מכוסה וטמון זו. וכבוד ה' מלא את המשכן, כי תוכו מלא הכבוד, כי הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן, כענין שנאמר בהר סיני (לעיל כ כא) אל הערפל אשר סם האלהים. ואמר כי לא יכול משה לצא אל אהל מועד (פסוק הבא) אפילו אל הפתח, מפני שהיה הענן מכסה אותו ולא היה ראוי לצא בתוך הענן. ועוד, כי המשכן מלא כבוד ה' ואיך יכנס זו. והטעם, שלא יבא שם בלא רשות. אבל יקרא אותו ויבא בתוך הענן כאשר עשה בהר סיני, ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן (לעיל כד טז), ואמר ויבא משה בתוך הענן (שם יח). ועל דרך הפשט, בעבור שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד (ויקרא א א) לא נכנס משה למשכן, אבל קרא אותו מאהל מועד ועמד פתח אהל מועד וידבר אליו:

מעשה חשב

כתב רבינו (לעיל פסוק ב) שכל הפסוקים מתחילת פרק מ' עד פסוק זה זיכס הענן, מיירי משבעת ימי המילואים, שאז עשה משה רבינו את העבודה. ואז אמר לו הקב"ה שבשמיני למילואים ראש חודש ניסן יקים את המשכן ושוב לא יפרקנו. משא"כ בשבעת ימי המילואים היה מקים ומפרק את המשכן.

והכתוב כאן (פסוק לד) זיכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן, היה ביום שמיני למילואים, ר"ח ניסן. וראיה לדבר כי הרי נאמר (פסוק לג) זיכל משה את המלאכה. וכאשר כלה הקמה זו של אחד בניסן או כסה הענן את המשכן, וכדאיתא ברש"י (ויקרא פרק ט פסוק כג) מה שדרשו זיצאו ויברכו את העם, שכל שבעת ימי מילואים שהעמיד משה את המשכן והיה משמש בו ופרקו לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואמרו למשה, משה רבינו כל הטורח שטרחנו כדי שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל, אמר להם אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה עמהם. וכמו כן כתב רבינו (שם) שפרשיות ויקרא צו המובא דיני הקרבנות נאמרה למשה רבינו בשבעת ימי המילואים, דאם לא כן מהיכין ידע איך להקריב הקרבנות, עיי"ש.

תמצית הדברים: שבשבעת ימי המילואים הקריב משה רבינו הקרבנות באהל מועד, והקב"ה דיבר עם משה פסוקים האלה הכתובין בפרשתו, וכן פרשיות ויקרא צו.

ב כוונת רבינו באמרו זאמרו, שלכאורה צ"ב מה קרה ביום שמיני למילואים שלא יכול משה לבא אל אהל מועד, הרי עד עכשיו בשבעת ימי המילואים נכנס משה רבינו לאהל מועד לעשות העבודה, וכן הקב"ה אמר לו פרשת הקרבנות שבויקרא צו באהל מועד. על זה מבאר רבינו דמחמת שני דברים שקרה בשמיני למילואים, שלא היה בשבעת ימי המילואים, לא היה יכול משה להכנס לאהל מועד. א. שבשבעת ימי המילואים לא היה הענן על המשכן, ולכן היה יכול להכנס לאהל מועד, משא"כ בשמיני למילואים שהענן כיסה את כל האהל מועד, אפילו פתח האהל מועד, לא היה יכול לבוא אל אהל מועד. ב. שבשבעת ימי המילואים שהקב"ה דיבר עם משה היה מעל הכפורת, ושם היה השראת השכינה, משא"כ בשמיני למילואים היה המשכן מלא כבוד השם. ומחמת אלה הדברים לא היה יכול להכנס שוב לאהל מועד רק אם היה קריאה, כמו שכתוב בהר סיני זיקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן.

ג לפי פירוש זה, נכנס משה לאהל מועד בשבעת ימי המילואים בשעת עבודה, וכן כשדיבר הקב"ה עמו.

ד דעת רבינו על דרך הפשט, כיון שבעת שהיה הענן על המשכן לא היה יכול משה להכנס לאהל מועד, רק אם היה קריאה מיוחדת, ומכיון שלא מצאנו בכתובים שהענן הסתלק מאהל מועד, אפשר שהענן נשאר שם בקביעות, וכן לא מצאנו שהיה קריאה מיוחדת למשה לבוא אל האוהל. באמת לא נכנס משה רבינו כל הארבעים שנה למשכן, ובשעת הדיבור היה עומד מחוץ למשכן. ומדייק מלשון הכתוב הנאמר בתחילת פרשת ויקרא וידבר ה' אליו מאהל מועד, ולא כתיב באהל מועד.

נמצא שלפי דרך הפשט, אפילו בשבעת ימי המילואים שלא היה הענן מכסה את המשכן, בשעת הדיבור עמד משה מחוץ למשכן. דהרי רבינו לשיטתו שפרשת ויקרא נאמר בשבעת ימי המילואים. ורק כשעשה את העבודה בשבעת ימי מילואים נכנס משה אהל מועד. אבל אהרן שנצטווה לעבוד את עבודת הקרבנות היה יכול להכנס לאהל מועד. אבל לפי פירוש הראשון בשבעת ימי מילואים שלא היה הענן על המשכן שפיר נכנס משה לאהל מועד.

אמנם לכאורה צ"ב כיון שהדיבור של פרשת ויקרא היתה בשבעת ימי המילואים, ואז עדיין לא היה הענן, לא הוצרך קריאה מיוחדת כדי שיוכל להכנס לאהל מועד, א"כ מה כוונת הכתוב זיקרא אל משה, ועוד דעת רבינו ע"ד הפשט שגם באותו דיבור עמד בחוץ, א"כ למה נאמר זיקרא. ע"כ צריכים לומר שמטרת הקריאה היתה רק להודיע למשה שרוצה לדבר אתו, שיבוא לפתח אוהל מועד.

והנה בריש פרשת ויקרא כתב רבינו שני טעמים למה כתוב זיקרא אל משה הרי לא מצאנו כן בשאר המקומות, א. שמשה רבינו ידע שהקב"ה ידבר אתו מבין הכפורת, אמנם פעם הראשונה לא היה יכול להכנס לאוהל מועד בלא קריאה. ב. שלא ידע משה שהדיבור יהיה מעל הכפורת, כי עדיין לא כסהו הענן, שהרי פרשה זו לדעת רבינו נאמרה בשבעת ימי המילואים, וכיסוי הענן היה רק בשמיני למילואים, ולכן הוצרך לקרא לומר שיהיה הדיבור מבין הכפורת. ולפי שני פירושים האלה נכנס משה 'בתוך' אהל מועד. ורבינו מסיים שם בזה הלשון (לפי הגירסא בדפוס) זיאין זה דרך פשט בכתוב הזה, וכבר פירשתיו למעלה, וכוונתו למה שמבאר כאן, שע"ד הפשט אפילו בפרשת ויקרא שהיה בתוך שבעת ימי המילואים לא נכנס משה לתוך אהל מועד, רק עמד בחוץ.